

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه قم

دانشکده الهیات و معرف اسلامی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی تطبیقی شبهات وارده بر نصب عام

باتأکید بر دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) و محقق خوئی (ره)

استاد راهنما:

دکتر سید یوسف علوی وثوقی

استاد مشاور:

دکتر علیرضا ابراهیمی

نگارنده:

محمد تقی صباغی میانائی

زمستان ۱۳۹۱

تاریخ: ۹۲، ۴، ۱۷

شماره: ۶۷۰۲۹

پیوست: —

بیت

صورت جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

با تائیدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عجل... تعالی فرجه الشریف) جلسه دفاعیه پایان نامه جناب آقای سرکارخانم: صباغی محمد تقی

رشته: فقه و مبانی حقوق اسلامی به شماره دانشجویی: ۸۹۲۲۲۰۸۰۱۴

نحت عنوان: بررسی تطبیقی شبهات وارد بر نصب عام با تاکید بر دیدگاه امام خمینی و محقق خویی

با حضور هیات داوران در محل دانشگاه قم در تاریخ ۹۲، ۴، ۱۷ تشکیل گردید.

در این جلسه پایان نامه مذکور با موفقیت مورد دفاع قرار گرفت و نامبرده نمره با عدد ۱۸

نمره به حروف همگروه تمام را با درجه بسیار خوب دریافت نمود.

امضاء	رتبه علمی	سمت	نام خانوادگی و نام استاد
	استادیار	استاد راهنما	آقای دکتر علوی وثوقی سید یوسف
	استادیار	استاد مشاور	آقای دکتر ابراهیمی علی رضا
	استادیار	استاد ناظر	آقای دکتر رستمی فاضل آبادی عنبرضا
	استادیار	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی	آقای دکتر ملک افضلی محسن

مدیر تحصیلات تکمیلی
نام و امضاء

معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی
دانشکده الهیات و معارف اسلامی

نشانی:

قم، جاده قدیم اصفهان،
دانشگاه قم

کدپستی: ۳۷۱۶۱۴۶۶۱۱

تلفن: ۲۸۵۳۳۱۱

دورنویس:

معاونت آموزشی ۲۸۵۵۴۸۴

معاونت اداری ۲۸۵۵۴۸۴

معاونت ماشینی ۲۸۵۵۴۸۸

تقدیم به :

به آن که جهان در انتظار اوست.

تشکر و قدر دانی

حمد و سپاس خدای را که توفیق کسب دانش و معرفت را به ما عطا فرمود تا بتوانیم در مقابل خالق و مخلوق سپاسگزار باشیم که مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ لذا بر خود فرض می دانم از تمامی اساتید بزرگوار ، به ویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول سالیان گذشته مرا در تحصیل علم و معرفت و فضائل اخلاقی یاری نموده اند تقدیر و تشکر نمایم.

از استاد گرامی و بزرگوار جناب آقای دکتر سید یوسف علوی وثوقی که راهنمایی اینجانب را در انجام تحقیق ، پژوهش و نگارش این پایان نامه تقبل نموده اند نهایت تشکر و سپاسگزاری را دارم.

از جناب آقای دکتر علی (ضا) ابراهیمی به عنوان مشاور که باره‌نمائی خود مرا مورد لطف قرار داده اند کمال تشکر را دارم .

چکیده:

به رغم پیشینه طولانی نظریه ولایت فقیه در اندیشه سیاسی شیعه که از زمان غیبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف شروع شده و باعث چالش های فراوانی در بین مردم و حاکمان در طول نزدیک به دوازده قرن شده است تا قبل از انقلاب اسلامی ایران چنین نظریه ای به شکل عملی به حیات سیاسی و فکری جامعه اسلامی وارد نشده بود، اما امام با بهره گیری از مبانی دینی و موشکافی در اسلام ناب و با اجتهادی مبتنی بر زمان و مکان دیدگاه مبسوط و عملی خود را به عنوان ولایت فقیه ارائه نمود و علی الاصول با گسترش عملی این دیدگاه امام، و اجرائی شدن آن در ایران شبهاتی در رد و تأیید اصل ولایت فقیه و یا نصب عام در زمان غیبت وارد شده است که در این پایان نامه سعی شده است به این شبهات بر مبنای نظر امام خمینی و آیت الله خوئی رحمه الله علیهما با استفاده از آیات و روایات، به تردیدها و شبهات، پاسخ داده شود و در مورد اختیارات ولی فقیه طبق نظر آنان و همچنین اثبات نصب عام از نظر امام خمینی که با نظر آیت الله خوئی هم دارای وجه اشتراک و هم دارای وجه افتراق می باشد بررسی نموده و قدر متیقن که هر دو بزرگوار بر آن اشتراک نظر دارند بیان شود.

در این پژوهش بعد از بررسی و مطالعه کتب گوناگون بعد از کلیات، نصب عام و پاسخ به شبهات آن در قرآن و روایات و همچنین از نظر عقل و اجماع علماء، مورد بررسی قرار گرفته و پاسخ به شبهات نصب عام بر مبنای نظر حضرت امام خمینی و آیه الله خوئی رحمه الله علیهما داده شده است.

کلمات چکیده

ولایت فقیه، فقیه جامع الشرایط، ولی فقیه، نصب عام، قدر متیقن، حسب

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	۱-۱ مقدمه
۱	۲-۱ تبیین مسئله نصب عام در زمان غیبت امام عصر (عج)
۴	۳-۱ اهداف تحقیق
۴	۴-۱ پیشینه تحقیق
۵	۵-۱ تفاوت این تحقیق با تحقیقات پیشین
۶	۶-۱ فرضیه تحقیق
۷	۷-۱ روش تحقیق
۷	۸-۱ ساماندهی تحقیق
۸	فصل اول : کلیات تحقیق
۹	مبحث اول: مفاهیم
۱۰	۱-۱، تحلیل مفاهیم
۱۰	۲-۱، انواع نصب در فقه امامیه
۱۲	۱-۲، ولایت در لغت و اصطلاح
۱۲	۲-۲، انواع ولایت
۱۴	۳-۲، تقسیم ولایت به اعتبار محدوده اختیار منصوب عام
۱۶	۱-۳، مفهوم فقیه در لغت و اصطلاح
۱۶	۲-۳، مقصود از فقیه در شبهه شناسی نصب عام
۱۸	۳-۳ حکم ، حکومت ، حاکم
۱۸	۴-۳ ضرورت تشکیل حکومت
۲۰	جمع بندی
۲۱	فصل دوم : بررسی شبهات مستندات قرآنی در نصب عام و ...
۲۱	۱-۱ ، بررسی شبهات حوزه مستندات قرآنی نصب عام یا ولایت فقیه
۲۲	۲-۱ بررسی اولین آیه
۲۳	۳-۱ پیوند مفهوم آیه بانصب عام
۲۴	۴-۱، شبهه در مورد اولویت حضرت ابراهیم

۲۵. ۵-۱ سه مزیت کارگزاران حکومت اسلامی
۲۶ ۶-۱، ابراهیم و ولایت مطلقه.....
۲۷ ۷-۱، حسادت نسبت به نصب عام آل ابراهیم
۲۸ ۸-۱، اسلام دین حنیف
۲۹ ۹-۱ آخرین وارث ابراهیم.....
۲۹ ۱-۲، بررسی آیه دوم و شبهه وارده بر آن.....
۳۰ ۲-۲، شبهه وارده بر آیه شریفه فوق در مورد اولی الامر.....
۳۲ ۳-۲ دومین شبهه در مورد اولی الامر
۳۳ ۱-۳، سومین آیه در اثبات نصب عام.....
۳۴ ۲-۳، شبهه وارده بر استدلال به آیه فوق.....
۳۶ ۱-۴، آیه چهارم در اثبات نصب عام و شبهه وارده بر آن
۳۷ ۲-۴، صادقین در قرآن و نصب عام
۳۷ ۳-۴ نقد ادله قرآن مخالف نصب عام.....
۳۸ ۱-۵ آیه اول بر نفی نصب عام
۳۹ ۲-۵، دلیل دوم بر نفی نصب عام و پاسخ شبهه وارده بر آن.....
۴۰ ۳-۵، شبهه درباره حاکمیت منصوب عام طبق آیه فوق.....
۴۱ ۴-۵، آیه سوم، چهارم، پنجم و ششم در نفی نصب عام و پاسخ به شبهه.....
۴۲ ۵-۵ شبهه دلالت آیات فوق بر عدم نصب عام
۴۴ ۶-۵، نظر حضرت امام خمینی و آیه الله خوئی
۴۶ جمع بندی.....
۴۷	فصل سوّم: بررسی شبهات حوزه مستندات حدیثی نصب عام
۴۸ ۱-۱، شبهه عدم تصریح به نصب عام یا ولایت فقیه در روایات
۴۹ ۲-۱ تفسیر انواع ولایت از نظر امام صادق (ع)
۵۱ ۳-۱ شبهه عدم اشاره امام به نصب عام و پاسخ آن
۵۲ ۴-۱ شبهه عدم وجود مجری قانون و تعطیلی شریعت و پاسخ شیخ مفید
۵۳ ۱-۲، حکومت و لزوم آن از منظر امام رضا (ع).....
۵۵ ۲-۲ برداشتی از کلام امام رضا (ع)
۵۷ ۱-۳، حدیث سوّم در اثبات نصب عام ورد شبهه وارده بر حدیث.....

۵۷	۲-۳ شبه در روایت فوق.....
۵۷	۳-۳ پاسخ از منظر امام خمینی ره به شبهه
۵۹	۳-۴، حدیث چهارم در اثبات نصب عام و ردّ شبهه وارده بر حدیث.....
۵۹	۳-۵ شبهه در مورد عدم اراده جانشینی و نصب عام در این حدیث
۶۱	۳-۶، حدیث پنجم و ششم در اثبات نصب عام و ردّ شبهه وارده بر حدیث
۶۲	۳-۷، حدیث هفتم در اثبات نصب عام و پاسخ به شبهه وارده در حدیث
۶۳	۳-۸، تبیین شبهه در روایت عمر ابن حنظله
۶۵	۳-۹ احقاق حقوق پایمال شده به شرط مراجعه به منصوب عام
۶۶	۴-۱، تقویت جبهه حق
۶۹	۴-۲، آشنائی با حلال و حرام طبق قواعد
۷۰	۴-۳ شناخت درهمه زمینه ها
۷۱	۴-۴، اجرائی شدن نظریه امام در ایران
۷۲	۴-۵، شبهه در مورد علت عدم تشکیل حکومت از طرف منصوب عام
۷۳	۴-۶ نظر شیخ مفید در مورد تفویض اختیار به فقها از طرف معصومین
۷۵	۵-۱، جایگاه ولایت از منظر ائمه
۷۷	۵-۲، حدیث نهم و اثبات نصب عام
۸۷	جمع بندی.....
۷۹	فصل چهارم: بررسی شبهات نصب عام در مستندات عقل و جماع.....
۸۰	۱-۱، ولایت فقیه و نصب عام از نظر عقل و پاسخ به شبهه.....
۸۲	۱-۲، نظام سیاسی محدود کننده آزادی.....
۸۳	۱-۳، ایجاد نظم و قانون.....
۸۵	۱-۴، علت ارسال رسل در قرآن.....
۸۷	۱-۵، الف) پاسخ به شبهه عدم نیاز به نظام سیاسی از نظر امام خمینی.....
۸۸	۱-۶ نظر آیه الله خوئی
۸۹	۱-۷ عقل حجت خدا
۹۰	۱-۸ عدم تضاد بین حکم عقل و شرع
۹۱	۲-۱، اجماع
۹۱	۲-۲، نظر علماء شیعه

۹۲ جمع بندی
۹۳	فصل پنجم : نظر حضرت امام خمینی در مورد نصب عام
۹۴ ۱-۱، نظر امام خمینی در مورد نصب عام و پاسخ به شبهات
۹۵ ۲-۱، امور سیاسی و دیانت از نظر امام
۹۶ ۳-۱، شبهه در مفهوم مذهب و رهبری در فرهنگ اسلامی و غربی
۹۸ ۴-۱، اسلام دین جامع الاطراف
۹۹ ۵-۱، نوع حکومت از نظر حضرت امام
۹۹ ۶-۱، شبهه ضرورت اجرای احکام توسط منصوب عام
۱۰۱ ۷-۱، کلام امام علی (ع) در مورد علت پذیرش حکومت
۱۰۱ ۲-۱، امام خمینی و پاسخ به شبهه نصب عام در قرآن
۱۰۴ ۲-۲، نصب عام و روایات از نظر امام خمینی
..... ۱۰۵ ۳-۲، قدر متیقن
۱۰۶ ۳-۱، امام و مقبوله عمر بن حنظله
۱۰۷ ۳-۲، امام در روایات جامع الاخبار
۱۰۹ ۴-۱، شبهه در اساسی ترین رکن تشیع
۱۱۳ ۴-۲، ولایت مطلقه و حکم اهم
..... ۱۱۵ ۴-۳، شبهه عدم قیام در زمان غیبت
۱۱۷ ۴-۴، قدرتهای بزرگ و تبلیغ معنای غلط از انتظار
۱۲۰ ۴-۵، شبهه وارده بر نصب عام
۱۲۷ جمع بندی
۱۲۸	فصل ششم : نظر آیه الله خوئی در مورد نصب عام و شبهات وارده بر آن
۱۲۹ ۱-۱، آیه الله خوئی و شبهات نصب عام
۱۳۰ ۱-۲، دوران سه گانه سیاسی
۱۳۲ ۱-۳، سیاست حزب بعث در قبال حوزه علمیه
۱۳۳ ۱-۳، فعالیت های سیاسی اجتماعی آیه الله خوئی
۱۳۴ ۲-۱، مفاهیم ولایت، امامت و حسب در اندیشه آیه الله خوئی
۱۳۵ ۲-۲، دین و سیاست از نظر آیه الله خوئی
۱۳۶ ۲-۳، ولایت فقیه یا نصب عام از نظر آیه الله خوئی در روایات

۱۳۷ ۲-۴، اثبات ولایت فقیه با اصل عملی
۱۳۸ ۲-۵، فرق مبنای حضرت امام و آیه الله خوئی
۱۳۹ ۲-۶، اختیارات ولی فقیه از نظر آیه الله خوئی
۱۴۱ جمع بندی
۱۴۲ نتایج بدست آمده از تحقیقات
۱۴۴ ضمائم بحث آیه الله خوئی
۱۵۲ فهرست و مأخذ

مقدمه :

تبیین مسئله نصب عام در زمان غیبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف

در سال ۳۶۰ هجری قمری امام حسن عسکری علیه السلام به شهادت رسید شهادت آن بزرگوار باعث شد تا موجودیت شیعه و پیروان آن حضرت شدیداً به مخاطره بیفتد اوضاع آن زمان از جهت سیاسی آشفته بود و باعث رعب، وحشت و تعقیب و مراقبت نسبت به پیروان ائمه معصومین (علیهم‌السلام) شد خلیفه عباسی وقت بایقین به این واقعیت که امام دوازدهم علیه السلام فرزند حضرت امام حسن عسکری علیه السلام می باشد به محدود کردن امام علیه السلام پرداخت به طوری که در لشکرگاه خود، امام را سکونت داد و امام باید هفته ای دو روز به دارالاماره می رفت، از طرفی اصرار آن حضرت در مخفی نگه داشتن ولادت فرزند ارجمندش از توده مردم، سبب شد بعد از امام حسن عسکری علیه السلام شبهه در مسئله جانشینی امام علیه السلام ایجاد شود این شبهه تا اندازه ای زیاد بود که جعفر برادر امام حسن عسکری علیه السلام تولیت اموال امام را به عهده گرفت و به اصحاب آن حضرت به خاطر انتظار ظهور حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف ناسزا گفت و با خلیفه وقت همکاری نمود. خوشبختانه شیعه ناب هیچ وقت تسلیم نشد بلکه مسئله انتظار را به عنوان یک اعتقاد راسخ تبلیغ نموده و در غیبت صغری توسط نایبان خاص، مردم با آن حضرت ارتباط برقرار می کردند و این دوره از زمان شهادت امام حسن عسکری علیه السلام که در سال ۲۶۰ هجری قمری اتفاق افتاد تا سال ۳۲۸ یا ۳۲۹ ادامه یافت در این مدت شبهه و تردید به کیان اعتقادی شیعه هجوم آورد و قصد نابودی آن را داشت و امام حسن عسکری علیه السلام نیز فرموده بود :

فی سنه مائتین وستین تفرق الشیعه در سال دو یست شصت شیعیان پراکنده می شوند

و امام در آن سال به شهادت رسید و یارانش پراکنده شدند به طوری که طبق نقل کتاب فرق الشیعه نوبختی به هشت فرقه تقسیم شدند عمده ترین مسئله در زمان غیبت کبری برای شیعیان آن است تکلیف امامت و رهبری شیعه چگونه خواهد بود؟ در این مورد نظریه های گوناگونی ارائه شده است. که ما به خلاصه ای از آن نظریه ها می پردازیم؛

۱- برخی معتقدند به این که در زمان غیبت دلیلی بر این که از طرف ائمه علیهم السلام حاکمی جهت اداره امور مسلمانان قرارداد شده است وجود ندارد و مردم در اجراء و وضع قوانین رها شده هستند در نقداً این نظریه و با توجه به اینکه دین اسلام آخرین دین و کاملترین دین الهی است نمی تواند در حق بشر جفا نماید و در مهمترین مسئله یعنی اجتماع انسانی و مدنیت بشر که همواره با داشتن حکومت همراه بوده و اصلاً نمی شود زندگی اجتماعی بدون حکومت و حاکم که نظام سیاسی اجتماعی و روابط افراد بایک دیگر را تنظیم نماید تصور نمود، مردم را به حال خود رها نموده باشد در حالی که طبق آیات قرآن و روایات مردم باید پاسخگوی اعمال سیاسی و دینی و اجتماعی و اقتصادی خود باشند و به طاغوت و غیر خدا هرگز مراجعه نمایند.

۲- برخی دیگر بدان قائلند که دین اسلام هیچ گاه پیروان خویش را سرگردان رها نساخته و برای همه عصرها و نسلها قانون مشخص نموده است مردم با عمل به قوانین و اجرائی کردن آن به سعادت دنیا و آخرت می رسند و خداوند متعال مصلحت را در پنهان کردن ولی خود قرار داده است و برای زمان غیبت هم کسانی را که دارای شرایط بیان شده در آیات و روایات است مشخص نموده است باید طبق این اعتقاد تحقیق شود این منتخبین از ناحیه خداوند و معصومین چه کسانی هستند و چه شبهاتی به انتخاب آنها وارد است.

۳- گروه دیگر معتقدند که خداوند نه مردم را رها نمود و نه کسی را نصب کرد بلکه خداوند در زمان غیبت اختیار را به مردم سپرده است که به وسیله منتخبان خود چه به صورت فردی یا شورائی مصالح و مفاسد را بسنجند و آنرا اجرائی نمایند.

آنچه که همه عالمان و دانشمندان دین شناس به آن اذعان دارند این است که نمی شود یک مکتب کامل آنهم دینی که آخرین دین خدا شمرده می شود و قوانین و احکام آن اولاً متعلق به تمام عصرها و نسلهاست و برای زندگی بشر ضرورت دارد و ثانیاً این احکام و قوانین به هیچ وجه تعطیل بردار نیستند و مجری و متخصص و عارف به احکام خدا و مواضع کلام معصومین علیهم السلام می خواهد، امت مسلمان را به حال خود رها سازد.

پس معصوم سلام الله عليه در مواضع مختلف در مورد زمان غیبت نظر داده و حاکم و ولی را مشخص نموده است که در این تحقیق به عنوان نصب عام از آن یاد می شود و بررسی شبهاتی که بر این نظریه وارد شده است منظور این پژوهش می باشد و این نصب عام در این زمان به نام ولایت فقیه مطرح می باشد که البته در این تحقیق پاسخ به شبهات طبق نظر حضرت امام خمینی و آیت الله خوئی رحمه الله علیهما داده خواهد شد چون نظریه ولایت فقیه در این زمان به عنوان نظر سیاسی حضرت امام خمینی رحمه الله علیه مطرح شده است به آن بیشتر خواهیم پرداخت. ایشان این نظریه را در سال ۱۳۲۳ در کتاب کشف الاسرار مطرح کردند و در سال ۱۳۴۸ تبعید در شهر نجف مبنای فقهی این نظریه را در درس خارجشان مورد بررسی قرار دادند. بعد از آن نیز در سال های بعد، خصوصاً بعد از قیام ۱۹ دی قم تا اوج گیری انقلاب، اهداف، آرمان ها، الگو، شکل و ماهیت حکومت اسلامی را تشریح کردند و به عنوان یک طرح در مقابل رژیم های موجود جهان ارائه دادند.

امام خمینی رحمه الله علیه تصریح کردند عدالت جزء ذاتی هیچ کدام از رژیم های موجود دنیا نیست و تنها عدالت در رژیم اسلامی ممکن است « درهمه رژیم هایی که ما مطالعه می کنیم، جز رژیم اسلام، جز حکومت اسلامی، حکومتی نیست که عدالت داشته باشد ».

امام خمینی رحمه الله علیه بر ادعای خویش استدلال می کردند که در اسلام در رابطه بین دولت و ملت، ضوابط و حدودی معین و برای هر یک بردیگری حقوق مشخص وجود دارد. که در صورت رعایت آن، هرگز رابطه مسلط و زیر سلطه به وجود نمی آید. اساس حکومت کردن و زمامداری در اسلام، یک تکلیف و وظیفه الهی است ... وسیله فخر و بزرگی بردیگران نیست که از این مقام بخواهد به نفع خود، حقوق ملتی را پایمال کند.

ایشان الگوئی که از حکومت آرمانی خویش ارائه می دادند، الگوئی منحصر به فرد بود که در جهان معاصر نمونه نداشت و به عبارت خود حضرت امام « آنچه را ما به نام جمهوری اسلامی خواستار آن هستیم، فعلاً در هیچ جای جهان نظیرش را نمی بینیم ».

وی تنها نمونه حکومت اسلامی را که ارائه می دادند، یکی حکومت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم که حاکم بود و دیگری را حکومت « حضرت امیر المومنین علیه السلام معرفی و تاکید می کردند» که تنها مرجع استناد برای ما زمان پیامبر و زمان امام علی علیه السلام است.

اهداف تحقیق و ضرورت آن

در این تحقیق سعی شده است شبهات وارده بر نصب عام که همان حاکمیت فقیه جامع الشرایط در زمان غیبت می باشد با استفاده از آیات و روایات مورد بررسی قرار گیرد و پاسخ به شبهات وارده با توجه به مستندات ذکر شده بصورت شفاف ارائه گردد تا جویندگان حقایق درامواج شبهات وارده بر نصب عام در زمان غیبت دچار تردید نگردند.

پیشینه تحقیق

در مورد پیشینه تحقیق باید گفت احادیث در اثبات ولایت فقیه یا همان نصب عام و مطرح نمودن شبهه و پاسخ به آن از زمان تشکیل حکومت اسلامی توسط پیامبر وجود داشته و در زمان علی علیه السلام به صورت عملی شکل یافته و آن حضرت نمایندگان دین شناس غیر معصومش را جهت اداره امور به اقصی نقاط کشور اسلامی با اختیار تام می فرستادند و این روش یعنی جدائی ناپذیر بودن دین از سیاست و حکومت از ولایت.

سیره رسول گرامی اسلام تفکیک ناپذیری دین از سیاست بود و نامه علی علیه السلام به مالک اشتر از والاترین اسناد و پیشینه بحث حکومت در تشیع می باشد چون به قول امام خمینی رحمه الله علیه بنای انبیاء و اهل بیت این نبوده است که از مردم کناره گیری کنند آنان با مردم بودند و هر وقت دستشان می رسید حکومت را می گرفتند.

مسئله باید به شبهات و سئوالات مردم در زمینه حکومت پاسخ می دادند در زمان غیبت نیز می توان به توقیع شریف حضرت که در فصول آینده مفصلاً در مورد آن صحبت خواهد شد اشاره نموده و به عنوان پیشینه اصلی بحث نصب عام در زمان غیبت و پاسخ به شبهات به آن تکیه نمود

علمای بزرگی در تاریخ اسلام به آن پرداخته اند از نایبان خاص حضرت حجت علیه السلام گرفته تا مرحوم کلینی صاحب کتاب شریف کافی و مرحوم شیخ مفید رضوان الله علیهما و همچنین در قرون معاصر صاحب جواهر مرحوم نائینی و کلاً علمای بزرگ دین در این زمینه بیانات مبسوطی دارند و در رأس علمای بزرگ که تحقیقات جامع از آنها چه در کتاب و چه در سخنرانی می توان بعنوان پیشینه بحث مورد توجه قرار گیرد و اساس جمهوری اسلامی توسط ایشان شکل گرفت و هم او آئینه تمام نمای نصب عام در زمان غیبت است . یعنی حضرت امام خمینی رحمه الله علیه مورد توجه می باشد.

علمای دیگر نیز در زمان حاضر کتابهایی تألیف کرده اند که ما به بعضی از آنها اشاره می کنیم :

۱- آیه الله جوادی آملی در کتاب ولایت فقیه یا ولایت فقاقت و عدالت

۲- آیه الله مصباح یزدی در کتب مختلف از جمله مشکاه هدایت و کتاب نگاهی گذرا به نظریه ولایت فقیه

۳- آقای آذری قمی در کتاب قرآن و ولایت فقیه

۴- پژوهشکده تحقیقات اسلامی ، حاکمیت دینی

۵- آقای قدرت الله بهرامی در کتاب نظام سیاسی اسلامی و رهبری دینی در عصر غیبت

۶- آقای علی سعیدی شاهرودی در کتاب حاکمیت دینی

۷- آقای حسن ممدوحی کرمانشاهی در کتاب حکمت حکومت فقیه

تفاوت این تحقیق با تحقیقات پیشین

تمام آثار منتشر شده تا کنون قریب به اتفاق دارای مطالب بسیار مفید و راه گشای طالبان حقایق هستند و تا حد زیادی جایگاه مرجعیت و نصب عام در زمان غیبت را روشن نموده اند اما آنچه در این پایان نامه آمده یعنی پاسخ به شبهات نصب عام در زمان غیبت طبق نظر امام خمینی

و آیه الله خوئی رحمه الله علیهما به صورت کامل و منسجم مورد توجه قرار داده ام و انشاء الله بتوانم این امر را محقق سازم.

سوالات تحقیق

باتوجه به اینکه ما در این تحقیق سعی می کنیم شبهات وارده به نصب عام و رهبری جامعه اسلامی در زمان غیبت بر مبنای نظر امام خمینی و آیه الله خوئی رحمه الله علیهما مورد بررسی قرار گرفته و پاسخ به شبهات نیز مطابق نظرات این بزرگواران داده شود پس سوال اصلی تحقیق این است که :

سؤال اصلی : دیدگاه حضرت امام خمینی و آیه الله خوئی رحمه الله علیهما در پاسخ به شبهات وارده بر نصب عام چیست؟

سئوالات فرعی :

۱- شباهتهای دیدگاه امام خمینی و آیه الله خوئی رحمه الله علیهما در پاسخ به شبهات وارده بر نصب عام چیست؟

۲- تفاوت دیدگاه امام خمینی و آیه الله خوئی رحمه الله علیهما در مورد شبهات وارده بر نصب عام چیست؟

۳- آیا فرقی میان اختیارات ولی فقیه و معصوم علیه السلام در عرصه حاکمیت وجود دارد. نظر حضرت امام خمینی و آیه الله خوئی رحمه الله علیهما در این باره چیست؟

فرضیه های تحقیق

در این تحقیق مسائل زیر مطرح خواهد شد.

۱- امام خمینی با استفاده از ادله قرآنی و روایات و ادله عقلی به شبهات وارده بر نصب در زمان غیبت پاسخ داده اند ولی محقق خوئی فقط از باب حسبه و قدر متیقن از حاکم اسلامی در زمان غیبت به این امر پرداخته اند.

۲- در دیدگاه امام خمینی و محقق خوئی قدر متیقن از حاکمیت منصوب عام در زمان غیبت، فقیه جامع الشرایط می باشد. و هر دو با استدلال عقلی در این زمینه به شبهات پاسخ داده اند.

۳- تفاوت اساسی در دیدگاه امام خمینی و محقق خوئی در مبانی اثبات ولایت فقیه یا منصوب عام در زمان غیبت می باشد. که امام خمینی با استفاده از آیات و روایات ولایت فقیه جامع الشرایط را برای حکومت در زمان غیبت ثابت می کند ولی محقق خوئی می فرماید که این ادله هیچگونه دلالتی در اثبات ولایت برای فقیه ندارد.

۴- از نظر امام خمینی هیچگونه تفاوتی در عرصه حاکمیت بین اختیارات معصوم و نواب عام آنها وجود ندارد ولی محقق خوئی حدود اختیارات فقیه جامع الشرایط را فقط از باب حسبه و دلیل عقلی می داند.

روش تحقیق

در این تحقیق از روش تحلیلی و استنباطی با استفاده از کتابخانه و منابع قرآنی و روایی و تاریخی بر مبنای نظر امام خمینی رحمه الله علیه و از خلال آثار و سخنرانی های ایشان و همچنین آثار آیه الله خوئی رحمه الله علیه استفاده شود.

ساماندهی تحقیق

تحقیق حاضر علاوه بر این مقدمه درشش فصل تنظیم شده است. در فصل اول کلیات تحقیق، فصل دوم نصب عام و پاسخ به شبهات آن بابه گیری آیات، فصل سوم پاسخ به شبهات از منظر روایات، فصل چهارم پاسخ به شبهات از منظر عقل و اجماع، فصل پنجم نظریه امام خمینی و فصل ششم نصب عام از نظر آیه الله خوئی مورد بررسی قرار گرفته و در آخر هر فصل نتیجه گیری ارائه گردیده است.

فصل اوّل: کلیات تحقیق

مبحث اول : مفاهیم

شکی نیست در هر پژوهشی آنچه که در فهماندن و اثبات مطلب مورد بحث نقش بسزایی دارد ، واژگان مفردات و کلمات مخصوصاً اصطلاحات اصلی در موضوع پژوهش و در کلیات تحقیق می باشد لذا شایسته است برای روشن شدن مباحث ، اصطلاحاتی که در این تحقیق مورد استفاده قرار می گیرد از حیث مفهوم ، ولغت مورد بررسی قرار گیرد تا دچار شبهه در معنای لغوی و اصطلاحی کلمات نشویم با توجه به اینکه تحقیق مورد نظر بررسی شبهات وارده بر نصب عام می باشد لذا باید اصطلاحات اصلی تحقیق از حیث لغت و اصطلاح، از منابع لغوی و فقهی بیان شود ، ما کلیه اصطلاحات را از هر دو جهت در حد توان مورد بررسی قرار می دهیم.

گفتار ۱

بند ۱ - تحلیل مفاهیم

۱- مفهوم نصب در لغت

در کتاب العین در مفهوم نصب آمده است. « رفَعَكَ شَيْئاً تَنْصِيْبُهُ قَائِماً مُنْتَصِباً »

نصب یعنی برافراشتن چیزی که می خواهی آنرا ایستاده نگهداری ۱

۲- در قاموس قرآن آمده است نصبك شيئاً . اقمتهُ که برپاداشتن را می گویند. ۲

۳- در کتاب مقایس اللغه آمده است نصب ، « اصلٌ صحیحٌ يدل علی اقامه الشی واهداف فی

استواء ۳

۱- خلیل ابن احمد - کتاب العین ذیل کلمه نصب

۲- علی اکبر قریشی - قاموس قرآن ذیل کلمه نصب

۳- ابن فارس - مقایس اللغه ص ۹۵۵